
Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Yabancılara Türkçe Öğretimi Üzerine Yazılan Kaynak Kitaplara İlişkin Bir İnceleme

Nilay ÇAĞLAYAN DİLBER

*Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, Türkçe Öğretmenliği ABD nilaynilaycaglayan@gmail.com*

ÖZET

Aynı bir disiplin alanı olduğu artık kabul edilen yabancılara Türkçe öğretiminin önemi her geçen gün artmaktadır. Ancak yabancılara Türkçe öğretimine hâkim uzmanların yetiştirilmesi, ders materyallerinin oluşturulması, Türkçenin öğretimine uygun yöntem ve tekniklerin belirlenmesi gibi çeşitli sorunlar da henüz çözülebilmemiş değildir. Bu sorunların çözümüne katkı sağlaması için başvurulması gereken en önemli kaynaklardan biri de alana özgü yazılmış kaynak kitaplardır. Yabancılara Türkçe öğretimine ilişkin alan yazında çeşitli kaynak kitaplar yer almaktadır. Bu çalışmada da yabancılara Türkçe öğretimini doğrudan içeriklendiren Türkçe yazılmış kaynak kitapların incelenmesi amaçlanmıştır. İçerik çözümlemesi yapılan çalışmada ele alınan kitaplar bölümlenendirme, bölümlerin ve konuların içeriklendirilmesi, kitaplar arasındaki içeriklendirmede ortaklıklar ve farklılıklar gibi açılardan ele alınmıştır. Alana özgü pek çok kaynakça çalışması yapılmışken kaynakların içeriğinin çözümlenmesine dair yeterli çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmayla belirtilen eksikliğin giderilmesi, bundan sonra yazılacak olan kaynak kitaplara yol gösterilmesi ve alan yazındaki eksikliklerin belirlenmesi bağlamında alana katkı sağlanması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yabancılara Türkçe öğretimi, kaynak kitap, içerik çözümlemesi.

A Study About the Source Books Written on Teaching Turkish Language to Foreigners

ABSTRACT

The importance of teaching foreign languages, which is now accepted as a separate discipline, is increasing day by day. However, various problems have not been solved yet, such as training of Turkish language teaching experts for foreigners, the creation of course materials, and the selection of appropriate methods and techniques for teaching Turkish. In order to contribute to the resolution of these problems, one of the most important sources to be referred to is source books written specially for the field. There are various reference books about teaching Turkish to foreigners in the literature. In this study, it is aimed to examine source books written in Turkish in which the content of Turkish teaching for foreigners is directly created. In the study, the books, whose content analysis were made, were approached in terms of chapter divisions, content of sections and topics, the common and different aspects of contents in books. While there are many bibliographic studies that are specific to the field, there is not enough study to analyze the content of the resources. With this study, it is expected to make contribution to the field within the context of elimination of the mentioned deficiencies and guidance to the source books to be written thereafter as well as determination of the deficiencies in the literature.

Key Words: Teaching Turkish to foreigners, source book, content analysis.

GİRİŞ

Ülkemizde 1950’li yıllardan itibaren üniversiteler bünyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ciddi biçimde ele alınmaya başlanmıştır. Son yıllarda da yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi konusu, gerek devlet politikası gerekse ihtiyaçların artması dâhilinde çok büyük bir önem kazanmıştır. Ancak yabancılarla Türkçe öğretimine hâkim uzmanların yetiştirilmesi, ders materyallerinin oluşturulması, Türkçenin öğretimine uygun yöntem ve tekniklerin belirlenmesi gibi çeşitli sorunlar da henüz çözülebilmemiş değildir. Bu sorunların çözümüne katkı sağlamak için başvurulması gereken en önemli araçlardan biri de alana özgü yazılmış kaynak kitaplardır.

Çalışma bağlamında kullanılan *kaynak* sözcüğü, TDK sözlüğünde araştırma ve incelemede yararlanılan belge, referans olarak ifade edilmektedir. Bu doğrultuda kaynak kitaplar da yabancılarla Türkçe öğretimi alanına özgü yazılmış kitapları işaret etmektedir. Yabancılarla Türkçe öğretimine ilişkin alan yazında çeşitli kaynak kitaplar yer almaktadır. Bu

alandaki yazılan ilk eserlere kadar gidilecek olunursa Kaşgarlı Mahmut'un 1072-1074 yılları arasında yazmış olduğu Divanu Lügati't-Türk'ten başlamak gerekecektir.

Alan yazında yapılan yabancılara Türkçe öğretimi kaynakça çalışmaları (Demircan, 1975; Erdem, 2009; Göçer ve Selçuk, 2011; Göçer vd., 2012; Kahrıman vd., 2013; Göçer vd., 2016) da bu alanda yazılan eserlerin çeşitliliğini ve niceliğini göstermektedir. Ancak yapılan bu çalışmalar, kaynakça özelliği taşımakta yabancılara Türkçe öğretimine ilişkin yazılan çalışmaların içerik çözümlemesini içermemektedir. Kaynak kitapların içerik çözümlemesinin yapıldığı çalışmalarda da tarihsel süreç içerisindeki ilk kaynak kitapların incelenip değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretimini doğrudan içeriklendiren yani ders kitabı olmayan, yalnızca dilbilgisi konu anlatımı içermeyen, sözlük niteliği taşımayan, tek bir yöntem teknik ya da modeli içermeyen Türkçe yazılmış kaynak kitapların incelenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmaktadır: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda yazılan kaynak kitaplarda

1. Bölümlendirmeler ve konu başlıkları nasıl bir dağılım sergilemektedir?
2. Bölümlerin ve konuların içeriklendirilişi kitaplar arasında farklılık sergilemekte midir?

Ele alınan problem sorularına aşağıda yer verilen 10 kaynak kitapta yanıt aranmıştır:

İncelemeye Alınan Kaynak Kitaplar

1. Develi, Hayati vd. (Editörler) (2017). *Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı 1. Cilt*. İstanbul: Kesit Yayınları.
2. Develi, Hayati vd. (Editörler) (2017). *Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı 2. Cilt*. İstanbul: Kesit Yayınları.
3. Durmuş, Mustafa (2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
4. Durmuş, Mustafa ve Okur, Alpaslan (Editörler) (2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

5. Güzel, Abdurrahman ve Barın, Erol (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ Basım Yayın.
6. Sarıçoban, Arif (2015). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Metodolojisi*. Ankara: Anı Yay.
7. Şahin, Abdullah (Editör) (2014). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
8. Şahin, Abdullah vd. (2012). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
9. Yaylı, Derya ve Bayyurt, Yasemin (Editörler) (2011). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler (Yenilenmiş 2. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
10. Yıldırım, Faruk ve Tüfekçioğlu, Burak (Editörler) (2016). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yöntemler-Beceriler-Uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi Yay.

İlk iki kitap, 2 ciltlik bir kitap olduğu, bölümler ve konular da ciltler arasında dağıtıldığı için incelemede tek kitap olarak ele alınmıştır. Yani değerlendirmeler 9 kitap üzerinden yapılmıştır.

Çalışmada ele alınan kitaplar, bir gözlem yönteminden çok bir çözümleme yöntemi olan içerik analizi yöntemi (bkz. Yıldırım ve Şimşek, 2000; Ekiz, 2003) ile değerlendirilmiştir. Bu yöntemle nitel veriler nicel terimlere indirgenmekte, mevcut veriler özetlenmekte ve karşılaştırılmaktadır. Kaynak kitaplar, ele aldıkları konu başlıkları ve içerikleri açılarından çözümlenmiştir.

BULGULAR

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda yazılan kaynak kitaplarda bölümlendirmeler ve konu başlıkları nasıl bir dağılım sergilemektedir?

İncelemeye alınan kaynak kitaplarda bazı konulara, bölüm başlığı olarak yer verildiği gibi bölüm altında alt başlık olarak yer verildiği de gözlenmiştir. Bu nedenle dağılıma ilişkin sınıflandırma yapılırken konular, kitaplarda yer alma durumuna göre bölüm ve konu başlığı adı altında birlikte ele alınmıştır. Buna göre Tablo 1’de yabancılar Türkçe öğretimi kaynak kitaplarında bölüm/ konu başlıklarının dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1. Yabancılara Türkçe Öğretimi Kaynak Kitaplarında Bölüm/Konu Başlıkları Dağılımı

Bölüm/Konu Başlıkları	İncelenen Kitaplarda Bulunma Sıklığı
1. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yöntem, Teknik ve Stratejiler	9
2. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Öğretimi	8
3. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yazma Öğretimi	8
4. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Konuşma Öğretimi	8
5. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dinleme Eğitimi	8
6. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dilbilgisi Öğretimi	7
7. Yabancılara Türkçe Öğretimine Tarihsel Bakış	7
8. Ölçme ve Değerlendirme	7
9. Avrupa Ortak Dil Çerçevesi	6
10. Sözcük Öğretimi ve Kalıplaşmış İfadelerin Öğretimi	5
11. Materyal Tasarımı ve Kullanımı	5
12. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Temel Kavramlar ve İlkeler	5
13. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sorunlar ve Öneriler	4
14. Türk Soylulara Türkçe Öğretimi	4
15. Kültür Kavramı ve Sınıfa Yansımaları	3
16. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Program ve Sorunu	3
17. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ders Kitapları	2
18. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yeni Gelişmeler Üzerine	2
19. Yabancı Dil öğretiminde Motivasyon ve Stratejileri	2
20. Sınavlar ve Sınav Uygulamaları	2
21. Metin Uyarlama, Metin Seçimi	2
22. Dil Edinimi	2
23. Türkçenin Tipolojisi	1
24. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde (A0) “İlk Ders”	1
25. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Yetişkinlere Öğretimi	1
26. Akademik Türkçe Öğretimi	1
27. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Söylem Yapısının Önemi	1
28. Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı	1
29. Grupla Öğrenme Teknikleri	1
30. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Öğretmen Nitelikleri	1
31. Dil Öğretiminde Oyunun Yeri ve Uygulama Basamakları	1
32. Ders Planı Hazırlama	1

Tablo 1 incelendiğinde ele alınan kitaplardaki tek ortak konunun yabancılar Türkçe öğretiminde yöntem, teknik ve stratejiler olduğu söylenebilir. Yine yabancılar Türkçe öğretiminde dil becerilerinin öğretimi, dilbilgisi öğretimi, ölçme değerlendirme ve yabancılar Türkçe öğretimine tarihsel bakış en çok ele alınan diğer konulardır. Sınavlar ve sınav uygulamaları, akademik Türkçe öğretimi, ders kitapları gibi konular da incelenen kitaplarda en az ele alınan konular arasında yer almaktadır. Bu bağlamda incelenen kitaplarda konu birliğinin belirli başlıklarda sağlandığı söylenebilir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda yazılan kaynak kitaplarda bölümlerin ve konuların içeriklendirilişi kitaplar arasında farklılık sergilemekte midir?

Bu probleme ilişkin soruya, ele alınan her bir konu başlığına ve konu başlıklarına yer veren kitaplara göre cevap aranmıştır.

Yabancılar Türkçe Öğretiminde Yöntem, Teknik ve Stratejiler:

İncelenen tüm kitaplardaki tek ortak konu başlığı bu başlıktır. Ancak kimi kitaplarda sadece yöntemlere ya da yaklaşımlara yer verilirken kimi kitaplarda üçüne birden yer verildiği de belirlenmiştir. Bu bağlamda eğitim literatüründeki yöntem, teknik ve strateji kavramlarındaki karmaşıklığa incelenen kitaplarda da rastlanılmaktadır. Örneğin bir kitapta doğal yaklaşım ifadesi yer alırken bir başka kitapta doğal yöntem ifadesi yer almaktadır. Bu anlamda incelenen kitaplarda belirtilen yöntem, teknik, strateji kavramlarının sunumunda tam bir birlik yoktur denilebilir.

Değerlendirmeye alınan kaynak kitaplarda belirtilen yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılacak yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler ayrı ayrı incelenmiştir. Buna göre ele alınan yaklaşımlar şu şekildedir:

Tablo 2. İncelenen Kitaplarda Belirtilen Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılabilecek Yaklaşımlar

Ele Alınan Yaklaşım	İncelenen Kitaplarda Bulunma Sıklığı	Ele Alınan Yaklaşım	İncelenen Kitaplarda Bulunma Sıklığı
Doğal	6	Yapılandırmacılık	2
Sözel	5	Görsel	2
İletişimsel	5	Konusal	2
Yapısalcı ve Bilimsel	4	Kültürlerarası İletişim Odaklı	2
İşitsel Dilsel	3	İçerik Odaklı Öğrenme	1
Bilişsel	3	Çoklu Zeka	1
Göreve Dayalı Öğrenme	3	Tüm Dil	1
Davranışçılık	3	Dengeli Okuma Yazma	1
Bilişselcilik	3	Doğuşancılık	1
Gövde Temelli Yaklaşım	1	Sosyal Etkileşim Kuramı	1

Tablo 2 incelendiğinde yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılabilecek yaklaşımların çeşitlilik sergilediği söylenebilir. En çok ele alınan yaklaşımlar doğal, sözel ve iletişimsel yaklaşımlardır. İncelenen tüm kitaplarda ele alınan yaklaşımların kuramsal olarak açıklaması yapılmıştır ancak Sarıçoban (2015)'in editörlüğünde hazırlanan kitapta farklı olarak ele alınan bazı yaklaşımlara ya da yöntemlere ilişkin ders işleme sürecinin nasıl gerçekleşebileceği de ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Tablo 3. İncelenen Kitaplarda Belirtilen Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılabilecek Yöntemler

Ele Alınan Yöntem	İncelenen Kitaplarda Bulunma Sıklığı	Ele Alınan Yöntem	İncelenen Kitaplarda Bulunma Sıklığı
Dilbilgisi-Çeviri	9	Berlitz	3
Düzvarım (Doğrudan)	8	Görsel İşitsel	3
Tüm Fiziksel Tepki	8	Grupla Dil Öğretimi	3
İşitsel Dilsel	7	Doğal	2
Sessiz Yol	6	Sözlü	2
İletişimsel	6	Kültürlerarası	1
Seçmeci	4	Okuma Yöntemi	1
Telkin	4	İşbirlikli	1

Tablo 3 incelendiğinde incelenen kitaplarda yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılabilir yöntemlerin de çeşitlilik sergilediği söylenebilir. Kaynak kitaplarda en çok yer verilen yöntemlerin dilbilgisi-çeviri, düzvarım, tüm fiziksel tepki ve işitsel dilsel yöntemler olduğu söylenebilir.

Tablo 4. İncelenen Kitaplarda Belirtilen Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılabilir Teknikler

Ele Alınan Teknik	İncelenen Kitaplarda Bulunma Sıklığı	Ele Alınan Teknik	İncelenen Kitaplarda Bulunma Sıklığı
Soru-cevap	4	Tartışma	2
İşbirlikli Öğrenme	4	Forum	2
Gösterip Yaptırma	4	Diyalog	2
Benzetim	4	Konferans	2
Drama	4	Söylev	2
Gözlem	3	Sempozyum	2
Gezi	3	Münazara	2
Altı Şapkalı Düşünme	3	Sergi	2
Örnek Olay	3	Eğitsel Oyun	2
Düz Anlatım	3	Proje	1
Beyin Fırtınası	3	Kavram Haritası	1
Özetleme	1	Ödev	1
Rol Yapma	1	Programlı Öğretim (Bireysel)	1
Bireyselleştirilmiş Öğretim (Bireysel)	1	Mikro Öğretim (Bireysel)	1
Bilgisayar Destekli Öğretim (Bireysel)	1		

Yöntem ve yaklaşımda olduğu gibi incelenen kitaplarda ele alınan tekniklerin de çeşitlilik sergilediği söylenebilir. Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanımına dair en çok açıklaması yapılan teknikler soru-cevap, işbirlikli öğrenme, gösterip yaptırma, benzetim ve drama olarak ifade edilebilir.

İncelenen diğer kitaplardan farklı olarak Develi vd. (2017)'nin editörlüğünde hazırlanan iki ciltli kitapta tekniklere öğrenme alanlarının altında yer verilmiş; her bir beceriye göre tekniklerin nasıl kullanılacağı ifade edilmiştir. Güzel ve Barın (2013)'in hazırladıkları kitapta ise yine diğer

kitaplardan farklı olarak teknikler grupla ve bireyle öğretim teknikleri olarak ikiye ayrılmıştır.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Öğretimi

Bu başlık altında incelenen kitaplarda okuma becerisinin genel özellikleri, anadili ve yabancı dilde okuma öğretiminin farklılıkları, okuma materyallerinin hazırlanması, düzeylere göre okuma etkinliği örnekleri, farklı metin türlerinde okuma uygulamalarına yer verilmiştir. Ayrıca beceriye dönük okuma yöntem ve tekniklerine de yer verildiği görülmüştür.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Konuşma Öğretimi ve Dinleme Öğretimi

Bu başlık altında incelenen kitaplarda sözel iletişim becerilerinden konuşma ve dinleme becerisinin genel özelliklerinden, becerilere dönük materyal hazırlanmasından ve etkinlik örneklerinden söz edilmiştir. Yaylı ve Bayyurt (2011)'un editörlüğünde hazırlanan kaynak kitapta konuşma ve dinleme öğretimi, iletişim yeteneklerinin geliştirilmesine dönük bir bölüm olarak ele alınmıştır. Ayrıca konuşma öğretimine, sözeylemler ve toplumdilbilimsel yaklaşım bağlamında yer verilmiştir. Yine aynı kitapta sözlü anlatım eğitiminde sosyokültürel yaklaşımlara da değinilmiştir.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yazma Öğretimi

Bu başlık altında incelenen kitaplarda yazma becerisinin genel özellikleri, yazma materyallerinin hazırlanması ve etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Şahin (2014)'in editörlüğünde hazırlanan kaynak kitapta, yazma öğretiminin diğer öğrenme alanlarına göre daha fazla ayrıntılandırıldığı gözlemlenmiştir. Diğer kitaplardan farklı olarak bu kitapta yazma öğretimi yaklaşım ve modellerine de değinilmiştir. Yine Yaylı ve Bayyurt (2011)'un editörlüğünde hazırlanan kaynak kitapta yazma öğretimi, yazılı anlatım eğitiminde sosyokültürel yaklaşımlar olarak ele alınmıştır.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dilbilgisi Öğretimi

Bu başlık altında incelenen kitaplarda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dilbilgisi öğretiminin nasıl gerçekleştirileceği, önemli noktaları teorik olarak açıklanmıştır. Bazı dilbilgisi konularında dikkat edilmesi gereken noktalara da değinilmiştir: örneğin alfabenin öğretimi, çoğul eklerinin öğretimi gibi. Ayrıca konu işlemeye adım adım yer veren kitaplar da bulunmaktadır. İncelenen kitaplarda dilbilgisi etkinlik örneklerine de yer verildiği görülmüştür.

Güzel ve Barın (2013)'ın hazırladığı kitapta dilbilgisi konularının nasıl öğretileceğine dair uygulamalara da yer verilmiştir. Alfabe öğretimi, kelimededen cümleye geçiş, zamanların kavratılması başlıkları içeriklendirilerek ayrıntılı bir şekilde örneklendirilmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe dilbilgisi öğretiminde hangi konunun hangi seviyede öğretileceğine dair alanyazında da tam bir fikir birliği olmadığı için incelenen kitapların hiçbirinde bu duruma dair bir açıklık getirilememiştir. Yalnızca Yıldırım ve Tüfekçioğlu (2016) editörlüğünde hazırlanan kitapta A1 düzeyinde verilecek konuların sıralamasına dair öneride bulunulmuştur.

Öğrenme alanlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak olunursa, incelenen kaynak kitaplarda öğrenme alanlarının öğretiminde çoğunlukla ayrı bölümler halinde ayrıntılı olarak ele alındığı görülmüştür.

Yabancılara Türkçe Öğretimine Tarihsel Bakış

Bu başlık altında incelenen kitaplarda yabancı dil öğretimi tarihçesi, Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin tarihçesi, yabancı dil olarak Türkçenin günümüzdeki durumu, Türk soylulara Türkçe öğretiminin tarihi seyri üzerinde durulan genel konu başlıklarıdır. Özellikle Türkçeyi yabancılara öğretmek için yazılan eserlere tüm kaynak kitaplarda değinilmiştir.

Develi vd. (2017)'nin editörlüğünde hazırlanan kaynak kitapta farklı olarak tarihsel süreç içerisinde yabancılara Türkçe öğretiminin siyaseti ve stratejileri ele alınmıştır. Ayrıca Durmuş ve Okur (2013)'un editörlüğündeki kaynak kitapta da tarihsel süreç içerisinde dil politikaları bağlamında Türkçenin öğretimine yer verilmiştir.

Avrupa Ortak Dil Çerçevesi

Bu başlık altında incelenen kitaplarda Avrupa’da yabancı dil öğretiminin ölçünleştirilmesinden söz edilmiş, Avrupa Ortak Dil Çerçevesi, çerçevenin yaklaşımı, Avrupa Dil Gelişim Dosyası, dosyadaki dil düzeyleri açıklama yoluna gidilmiştir. Yaylı ve Bayyurt (2011)'un editörlüğündeki kaynak kitapta farklı olarak Avrupa Birliği dil politikasından, amaçlarından ve gerçekleştirdiği hedeflerden söz edilmiştir.

Sözcük Öğretimi ve Kalıplaşmış İfadelerin Öğretimi

Sözcük öğretimi ve kalıplaşmış ifadelerin öğretimi incelenen kitaplarda ayrı başlıklar altına yer aldığı gibi aynı bölümlerde de işlendiği görülmüştür. Bu başlık altında ele alınan kitaplarda sözcük öğretiminin

kuramsal yapısı, nasıl ve ne kadar öğretileceği üzerinde durulmuştur. Yine sözcük öğretiminde nelere dikkat edileceği ve nasıl bir yol izlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir.

Develi vd. (2017)'nin editörlüğünde hazırlanan kitapta hem sözcük öğretimi hem de kalıplaşmış ifadelerin öğretimine yer verilerek etkinlik örnekleri de sunulmuştur. Verilen etkinlikler Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde açıklanmıştır. Sözcük öğretimi tekniklerinden bahsedilirken A1/A2, B1/B2 ve C1 düzeylerinde bu tekniklerin nasıl uygulanacağı da belirtilmiştir. Yıldırım ve Tüfekçioğlu (2016)'nın editörlüğünde hazırlanan kitapta ise farklı olarak yetişkinlerde sözcük edinimi üzerinde durulmuştur. Sarıçoban (2015)'in editörlüğünde hazırlanan kitapta ise sözcük öğretimine ek olarak telaffuz öğretimine ve çeviri öğretimine ilişkin kuramsal bilgilere de yer verilmiştir.

Kalıplaşmış ifadelerin öğretimi başlığı altında ele alınan kitaplarda Türkçede kalıp sözlerin yeri ve işlevi üzerinde durulmuştur. Güzel ve Barın (2013)'in hazırladıkları kitap ile Develi vd. (2017)'nin editörlüğünde hazırlanan kitapta kalıplaşmış ifadeler atasözleri, deyimler, sözeylemler vb. alt başlıklara ayrılarak örneklendirilmiştir. Ancak kalıplaşmış ifadelerin hangisine hangi düzeyde yer verileceği hiçbir kitapta belirtilmemiştir.

Materyal Tasarımı/ Kullanımı

Bu başlık altında ele alınan kitaplarda görsel, işitsel, etkinleştirilmiş araçlara ve materyallerine yer verilmiştir. Ayrıca yabancılara Türkçe öğretiminde eğitim teknolojilerinden (bilgisayar destekli dil öğretimi, internet destekli dil öğretimi) de söz edilmiştir. Uzaktan Türkçe öğretimi yapan internet sitelerine görselleriyle yer verilerek linkleri belirtilmiştir.

Şahin (2014)'in editörlüğünde hazırlanan kitapta yabancı dil olarak uzaktan Türkçe öğretiminde kullanılan görsel materyaller de sınıflandırılarak tanıtılmıştır: arayüz tasarımı, video filmler, animasyon, interaktif galeri gibi. Yıldırım ve Tüfekçioğlu (2016)'nın editörlüğünde hazırlanan kitapta ise materyal hazırlama, becerilere göre ayrı ayrı ele alınmıştır. Develi vd. (2017)'nin editörlüğünde hazırlanan kitapta da İngilizce, Fransızca gibi yabancı dil öğretim sitelerine görselleri ile yer verilmiştir. Durmuş ve Okur (2013)'un editörlüğündeki kaynak kitapta yine yabancılara Türkçe öğretiminde materyal olarak filmlerin ve şarkıların kullanımına ayrıca değinilmiştir.

Temel Kavramlar, İlkeler

Bu başlık altında ele alınan kitaplarda dil, kültür, anadili, yabancı dil, ikinci dil, iki dillilik, çok dillilik, edinim, dil edinimi, beceri, yetenek, yabancı dil öğretiminde genel ilkeler gibi kavramların kuramsal açıklamaları yapılmıştır.

Ölçme ve Değerlendirme

Bu başlık altında ele alınan kitaplar konuyu farklı şekillerde içeriklendirmişlerdir. İncelemeye alınan 4 kitapta (Yıldırım ve Tüfekçioğlu (2016); Şahin (2014); Güzel ve Barın (2013); Şahin vd. (2012)) becerilere göre ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerinden söz edilmiştir. Konu bazı kitaplarda beceri öğretimi altında bazı kitaplarda da ölçme değerlendirme başlığı altında ele alınmıştır.

Durmuş ve Okur (2013)'un editörlüğündeki kaynak kitapta, yabancılara Türkçe öğretiminde ve Türk soylulara Türkçe öğretiminde ölçme değerlendirme ayrı olarak ele alınmıştır. Develi vd. (2017)'nin editörlüğünde hazırlanan kitapta ise ölçme değerlendirme başlığı altında yoğun olarak “madde” yazımına dönük ayrıntılı bilgi verilmiştir. Zaten bölüm başlığı da ölçme değerlendirmede “madde” yazma üzerinedir. Ayrıca Güzel ve Barın (2013)'in hazırladıkları kitapta bazı becerilere göre sınav öncesi, sırası ve sonrası yapılması gerekenlere de değinilmiştir.

Yıldırım ve Tüfekçioğlu (2016) ile Sarıçoban (2015)'in editörlüğünde hazırlanan kitaplarda ise ölçme değerlendirme başlığından ayrı olarak yabancılara Türkçe öğretiminde sınavlar ve uygulamalarına da yer verilmiştir.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sorunlar ve Öneriler

Bu başlık altında ele alınan kitaplarda sorunlar program eksikliği, öğretim ortamları, öğrencilerin öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar, metot ve materyal eksikli sorunlar, ölçme ve değerlendirme araçları geliştirmeye ilgili sorunlar olarak ifade edilmektedir. Ayrıca farklı olarak Yaylı ve Bayyurt (2011)'un editörlüğündeki kaynak kitapta Batı Avrupa'da anadili Türkçe olan öğrencilere Türkçenin ikinci dil olarak öğretimi ve kurumsal sorunlara yer verilmiştir.

Kültür Kavramı ve Sınıfa Yansımaları

Bu başlık altında ele alınan kitaplarda yabancı dil ders malzemelerinde kültürün yeri ve önemi ile hedef dil kültürünün yabancı dil öğretim yöntemlerine yansımalarından söz edilmiştir. Ayrıca Şahin (2014)'in

editörlüğünde hazırlanan kitapta farklı olarak edebiyat ve kültür ilişkisinden söz edilmiş, etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

Türk Soylulara Türkçe Öğretimi

Bu başlık altında ele alınan kitaplar, konuyu farklı şekillerde içeriklendirmişlerdir. Yıldırım ve Tüfekçioğlu (2016)'nın editörlüğünde hazırlanan kitapta Türk soylulara Türkçe öğretimi yöntem, öğrenme ortamı ve araçları, ölçme ve değerlendirme açılarından ayrıntılı olarak ayrı bir bölüm halinde ele alınmıştır. Yaylı ve Bayyurt (2011)'un editörlüğündeki kaynak kitapta ise Fransa'da Türkçenin anadili ve yabancı dil olarak eğitimi ve Batı Avrupa'da anadili Türkçe olan öğrencilere Türkçe öğretimi ve sorunlarına yer verilmiştir. Durmuş ve Okur (2013)'un editörlüğündeki kaynak kitapta ise Türk soylulara Türkçe öğretimi ölçme ve değerlendirme açısından ele alınmıştır. Sarıçoban (2015)'in editörlüğündeki kitapta da yurt dışında ve Türkiye'de yabancı dil olarak Türkçe öğretimi başlıklarına yer verilmiştir.

Kitaplarda bulunma sıklığı en az olan konu başlıkları ise dil edinimi, metin uyarlama, metin seçimi, yabancı dil öğretiminde motivasyon ve stratejileri, Türkçenin tipolojisi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde (A0) “İlk Ders”, yabancılara Türkçe öğretiminin yetişkinlere öğretimi, akademik Türkçe öğretimi, Türkçenin öğretiminde söylem yapısının önemi, yabancı dil öğrenme kaygısı, grupla öğrenme teknikleri, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğretmen nitelikleri, dil öğretiminde oyunun yeri ve uygulama basamakları, yabancılara Türkçe öğretiminde yeni gelişmeler üzerine, yabancılara Türkçe öğretiminde ders kitapları, yabancılara Türkçe öğretiminde program ve sorunu, ders planı hazırlamadır denilebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretimini doğrudan içeriklendiren kaynak kitapların ele aldığı konulara içerik analizi yapılarak bundan sonra hazırlanacak olan kaynak kitaplara rehberlik edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan çözümlenmeler doğrultusunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

İncelenen yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yazılan kaynak kitaplarda en çok yer alan konu başlıklarının yabancılara Türkçe öğretiminde yöntem, teknik, strateji, okuma öğretimi, konuşma öğretimi, yazma öğretimi, dinleme eğitimi, dilbilgisi öğretimi, tarihi bakış, ölçme değerlendirme, Avrupa ortak Dil Çerçevesi olduğu söylenebilir. Ancak bu konu başlıklarının ortak olması içeriklendirmenin de ortaklığı anlamına gelmemektedir.

İncelenen tüm kitaplarda yer alan tek konu başlığı olan yöntem, teknik ve stratejilerin kitaplarda farklılık sergilediği ve isimlendirmeler anlamında da ortaklık sergilemediği sonucuna varılmıştır. Bu sonuç doğrultusunda incelenen kaynak kitaplardan hareketle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak olan yöntem, teknik ve yaklaşımların neler olduğu tam bir netlik kazanamamaktadır. Aslında elde edilen bu sonuç, alan yazında ifade edilen yabancılara Türkçe öğretimindeki metot sorununu tekrardan işaret etmektedir denilebilir.

Çalışmadan çıkan bir diğer sonuç ise öğrenme alanlarının öğretimine dönük olan kitap bölümlerinde anadili eğitimine dair kuramsal bilgilere de fazlaca yer verildiğidir. Bu durumun açıklaması olarak kitapları hazırlayan yazarların uzmanlık alanlarının çoğunlukla yabancı dil eğitimi değil de Türkçe ve edebiyat eğitimi olmasından kaynaklanmaktadır denilebilir.

Bir diğer sonuç da incelenen tüm kitaplarda ele alınan konunun içeriği uygunsa örneklendirme ve etkinlik sunma yoluna gidilmiştir. Yabancılara Türkçe öğretimine (YTÖ) dönük kaynak kitapların okurlarının çoğunluğunun YTÖ sertifika programlarına katılan öğrencilerin, uygulayıcıların ve eğitim fakültelerinde YTÖ dersini alan öğrencilerin olduğu düşünüldüğünde bu durum anlatılanların somutlaştırılması bağlamında yerinde bulunmuştur.

Yine çalışmadan elde edilen bir başka sonuç ise incelenen kaynak kitapların daha çok yabancılara Türkçe öğretimini içerdiği, Türk soylulara Türkçe öğretimini ise sınırlı bir biçimde içerdiğidir.

Yabancı dil öğretiminde önemli bir yeri olan *kültür* kavramının incelenen kitapların üçünde yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu kitaplarda da kuramsal bilgilere yer verildiği gibi örneklendirmelerin de olduğu belirlenmiştir. Ancak bundan sonra yazılacak olan kitaplarda bu konuya daha çok yer verilmesi konunun önemi açısından gereklilik arz etmektedir.

İncelenen kitaplardan ikisinde yabancı dil olarak Türkçenin yetişkinlere öğretimi üzerinde durulmuştur. Bu durumda çocuklara ve yetişkinlere yabancı dil olarak Türkçe öğretirken yöntem, teknik, uygulama biçimleri, sözcük öğretimi gibi konular da farklılık sergileyecektir. Yine bundan sonra hazırlanacak kitapların bu tür farklılıklara ayrıntılandırarak yer vermesi kaynak kitaplardaki ihtiyacı karşılayacaktır.

Son olarak denilebilir ki incelemeye alınan mevcut kitaplar alan yazında ifade edilen sorunlara ve sorulara ışık tuttuğu gibi tüm ihtiyaçları karşılayamamaktadır. Bu doğrultuda bağımsız bir alan olduğu kabul edilen

ancak sorunları ve ihtiyaçları tam olarak henüz bitmeyen yabancılara Türkçe öğretimi alanının daha pek çok kaynak kitaba ihtiyacı bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Demircan, Ö. (1975). Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi Üzerine Bir Kaynakça Denemesi. *Dil ve Edebiyat Dergisi (Dil Öğretimi Özel Sayısı)*, 31 (285), 242-266.
- Develi, H. vd. (Editörler) (2017). *Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı 1. Cilt*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Develi, H. vd. (Editörler) (2017). *Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı 2. Cilt*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Durmuş, M.(2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Durmuş, M. ve Okur, A. (Editörler) (2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Erdem, İ. (2009). Yabancılara Türkçe Öğretimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi. *Turkish Studies*, 4 (3), 888-938.
- Göçer, A. ve Moğol, S. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ile İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış. *Turkish Studies*, 6 (3), 797-810.
- Göçer, A. Tabak, G. ve Coşkun, A. (2012). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kaynakçası. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, 32, 73-126.
- Göçer, A. Çaylı, C. ve Çavuş, S. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimiyle İlgili Kaynakça Denemelerine Kesitsel Bir Katkı: 2013-2015 Yılları. *Uluslararası Türkçe eğitimi ve Öğretimi Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 1(1), 20-85.
- Güzel, A. ve Barın, E. (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ Basım Yayın.
- Kahrıman, Ramazan; Dağtaş, Abdullah; Çapoğlu, Erhan ve Ateşal, Zeynep (2013). Yabancılara Türkçe Öğretimi Kaynakçası. *Türük Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 80-132.
- Sarıçoban, A. (2015). *Yabancılara Türkçe Öğretimi Metodolojisi*. Ankara: Anı Yay.
- Şahin, A. (Editör) (2014). *Yabancı dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Şahin, A. vd. (2012). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Yaylı, D. ve Bayyurt, Y. (Editörler) (2011). *Yabancılarla Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler (Yenilenmiş 2. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, F. ve Tüfekçioğlu, B. (Editörler) (2016). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yöntemler-Beceriler-Uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi Yay.

EXTENDED ABSTRACT

Various problems have not been solved yet, such as training of Turkish language teaching experts for foreigners, the creation of course materials, and the selection of appropriate methods and techniques for teaching Turkish. In order to contribute to the resolution of these problems, one of the most important sources to be referred to is source books written specially for the field.

In this study, it is aimed to examine the source books written in Turkish that have the content of direct Turkish teaching for foreigners; in other words books which are not textbooks, do not contain only a grammar topic description, do not carry the feature of dictionary, do not contain a single method technique or model.

In the direction of the goal of the study, the answers to the following questions are sought: How are the chapters and topics divided in the source books written on teaching Turkish as a foreign language?

Is there a difference among the books in terms of the contents of chapters and topics?

Answers to the question that is being addressed were sought in the following nine books. In the source books, content analysis was done in terms of subject titles and content they deal with.

It can be said that the only common subject in the books examined is methods, techniques and strategies in teaching Turkish to foreigners. Again teaching language skills in teaching Turkish to foreigners, grammar teaching, measurement evaluation and historical overview of teaching Turkish to foreigners are the most discussed topics. Examinations and examination practices, academic Turkish teaching, textbooks are among least considered subjects in the books examined. In this context, it can be said that in the books examined topic unity was provided under certain headings.

The only common topic in all the books examined is this title. However it has been determined that while in some books, only methods or approaches are included, in some books all of them are included. In this context, the complexity of the methods, techniques and strategies in the educational literature are found in all of the books examined. For example, while in one book there is the phrase of natural approach, in another book there is the phrase of natural method. In this sense, it can be said that there is not a complete unity in the presentation of the concepts of method, technique and strategy stated in the examined books. It can be said that the

approaches that can be used in teaching Turkish to foreigners show diversity. The most addressed approaches are natural, verbal, and communicative approaches. The approaches discussed in all the books that were examined have been theoretically explained.

It can be said that the methods that can be used in teaching Turkish to foreigners in the examined books also show diversity. It can be said that the most frequently used methods in the source books are grammar-translation, direct method, all physical reactions and auditory linguistic methods.

In the books examined it can be said that the techniques as well as the method and approach show diversity. It can be said that the most explained techniques used in teaching Turkish to foreigners are question-answer, collaborative learning, demonstration, simulation and drama.

In sections about the teaching of language skills practical information as well as theoretical information is included. However, the teaching of skills are dealt with in different ways in some books. It has been observed that besides theoretical explanations information on how the topics were processed step-by-step are also included in the books on teaching grammar. However, in the literature there is no complete consensus on both the subject and the level of Turkish language grammar that shall be taught as foreign language so there is no clarification made about this situation in any of the books examined.

In the books examined, teaching of words and stereotyped expressions were dealt with under separate titles as well as in the same chapters. In the books covered under this topic, the theoretical structure of word teaching has been emphasized as well as how and how much it will be taught. It is also stated what to be paid attention to in word teaching and which way to be followed. In the books covered under the title of the teaching of phrases, the place and function of the phrases in Turkish have been emphasized. However, it is not mentioned in any book about which phrases and at what level will be included.

It can be said that the following topics are the most common in the examined source books that are on Turkish education for foreigners: In Turkish teaching method, technique, strategy, reading, speech, writing, listening and grammar; view, assessment, European Common Language Framework. However, the fact that these topics are common does not mean that the contents are common too. It has been concluded that the only topic covered in all the books examined, the methodology, techniques and strategies, differed in the books and they did not share common titles.

Another result that the study has found is that there is a lot of theoretical information about native language education in the parts of the book that are aimed at the teaching of learning areas. It can be said that the reason of this situation is that the expertise of the authors who prepared these books is mostly Turkish and literature education instead of foreign language education.

Another result is that in all the books examined sampling and event presentation were used if the contents of the topic covered were appropriate. This situation has been found appropriate in the context of the materialization of what is described when it is considered that the majority of readers of the source books on Turkish language teaching for Foreigners (TLTF) are students attending TLTF certification programs, practitioners and students attending TLTF courses in training faculties.

Another result that is derived from the study is that the source books examined include mostly Turkish teaching for foreigners; Turkish teaching to Turkish nobility is limited.

It has been observed that *the culture* concept, which has an important place in foreign language teaching, takes place in three of the examined books. It has been determined that in these books theoretical information is included as well as sampling. However, it is necessary for this issue to be given more place in the books to be written from now on.

In the two books examined, the teaching of Turkish language to adults as a foreign language was emphasized. In this case, methods, techniques, forms of practice, vocabulary teaching will also differ while teaching Turkish as a foreign language to children and adults. Also, including such differences in detail in the books that will be prepared from now on will meet the need in source books.

Finally, it can be said that the existing books which have been taken into the study can not meet all the needs although they shed light on the problems and questions expressed in the literature. In this respect, the field of Turkish teaching, which is considered to be an independent field but whose problems and needs have not yet been completed, needs many more source books.